

7722

РІДНА ХАТА

ілюстрований збірничок.

Зібрав Гр. Коваленко.

* * * Видавництво „Рідна Хата“ * * * *

Рідна хата

ілюстрований збірничок.

Зібрав
Грицько Коваленко.

→ 1908. ←

Державна Публічна
БІБЛІОТЕКА УРСР
ІНВ. 1164 763

БІБЛІОТЕКА
Академії Наук
УРСР

~~В0306746.~~

~~В0223156.~~

ПОЛТАВА.
Друкарня Фрішберга і Зороховича.
1908 р.

Моїм любим діточкам.

Обре вам, милі діточки, в рідній хаті. Тепло та любо жити з мамою, з татом. Повиростаєте великі, розійдетесь по світу, і ніколи не забудете того тепла і щастя в рідній хаті. Того добра нехай стане вам на весь вік, нехай воно гріє і втішає вас по всіх усюдах, де вам доведеться бути.

Ростіть мої діти, навчайтесь всього доброго, щоб було з чим вийти в світ. Любіть та жалуйте одно одного, то легше вам буде, і сміливіше стрінете усяку пригоду. А в світі, діти, буде вам часом холодно й непривітно, то нехай вас гріє та добро й тепло, що взяли ви з рідної хати. В світі стрінете немало таких, що не зазнали того добра, що зростали й живуть у сирітстві, в нужді, терплять голод і холод; то ви їх пригрієте й розважите, допоможете їм своїм добром, своєю працею і щирю порадою.

Любіть одно-одного і любіть працю. Як звикнете добре працювати, то се вам буде найкраще і найпевніше багатство. Працею усього досягнете і всі перешкоди побсрете.

Ростіть, працюйте і будьте добрими дітьми нашої милої, великої рідної хати, краю рідного, де ви побачили світ, де вам довелося жити й працювати. Виростаєте, працюйте, та все дбайте, щоб у тій великій рідній хаті, вь нашій Україні, усім людям було добре й тепло жити.

Ваш
Мато.

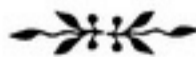

Три тобариші.

Ой за горою, за кам'яною
 Там зібралися три товариші:
 Один товариш—то сонце красне.
 Другий товариш—то місяць ясний,
 Третій товариш—то дрібний дощик.
 А сонце каже: як ізйду я,
 Як ізйду я в неділю рано,
 То ізрадіють усі на світі.
 А місяць каже: як ізйду я,
 Як ізйду я з вечора рано,
 То ізрадіє риба у морі,
 Люди в дорозі, звірі у полі.
 А дощик каже: як упаду я,
 Як упаду я тричі на землю,
 То ізрадіє жито, пшениця,
 Жито, пшениця, всяка пашниця.

Колядка.

Закувала зозуленька у садочку
 Прихиливши головоньку до листочка:
 „Ой не буде сад зимою зеленіти,
 Тільки буде з під сніжечка лист чорніти.
 А як буде вже літечко та й тепленьке,
 Тоді буде садовина та й рясенька.

З народн. пісні.

* * *

Іду я тихою ходою,
 Дивлюсь, аж ген передо мною
 Неначе дива виринають,
 З за-хмари тихо виступають,
 Обрив високий, гай, байрак.
 Хатки біленьки виглядають,
 Мов діти в білих сорочках.
 А далі сивий наш козак—
 Дніпро з лугами виграває.
 А онде, онде за Дніпром
 Козацька церква невеличка
 Стоїть з похиленим хрестом.

Т. Шевченко.

Кобзарь.

*Ішов кобзарь до Київа,
 Та сів спочивати.
 Торбинками обвішаний
 Його повожатий.
 Мале дитя коло його
 На сонці кумяє.
 А тим часом старий кобзарь
 „Ісуса“ співає.*

*Хто йде, їде—не минає;
Хто бублик, хто гроши;
Хто—старому, а дівчата—
Шажок міхоноші....*

Т. Шевченко.

Весна.

*Весна, весна, година мила!
Як гарно та як пишно ти
Долини й гори звеселила
Скрізь, скрізь розкинула квіти!*

Й. Петренко.

Мати з сином.

*Ой у полі, в полі
Стоять три дубочки;
Коло тих дубочків
Стоять три садочки.
В одному садочку
Зозуленька кує.
В другому садочку
Соловей ночеє.
В третьому садочку
Мати з сином ходить
І мати до сина
Тихенько говорить:
„Ой сину мій сину,
Любенька дитино!*

*Посадим з тобою
В садочку калину.
Буде та калина
Цвітом процвітати,
Буде соловейко
До нас прилітати.
Нехай прилітає
І гарно співає:
Та мого синочка
Нехай звеселяє“.*

З народн. пісні.

БриѡаѢ!

Березонька.

Ой хвалилася та березонька:
 „На мені кора та біленька,
 На мені листє та широке,
 На мені іллє та високе“.
 Ой як обізветься зелений дубочок:
 — Ой не хвалися та березонько;
 Не ти свою кору вибілила,
 Не ти своє листє широчила,
 Не ти єє іллє височила.
 Вибілило кору та яєєє сонце,
 Широчив листє та буйний вітер,
 Височив іллє та дрібний дощик.

Нар. пісня.

Драбина.

(Байка).

Драбина десь під хатою стояла. І хоч щаблі у їй усі однакові були, та верхній з їх пишався й вихвалявся, що він найперший і найвищий.

Йшов мимо чоловік, драбину взяв, перевернув і знов поставив. Верхній щабель опинився вже внизу, а нижній став найвищим.

Сніжинка і Карасик.

Казка.

Наші діти, Оксана і Петрусь, гуляли надворі. Саме тоді падав сніг, і на Петровій чорній одежі видно було гарні біленькі сніжинки, як зірочки. Зима ще тільки починалася і діти були їй раді. У їх щічки були червоні, самі були веселі.

Прийшли діти в хату, обтрусилися. Оксана гукнула:
— Дивись, Петре, в тебе на рукаві така гарненька сніжинка!

— Ось я її струшу додолу,—промовив Петрусь.

— Ні, ми її вкинемо у воду до карасика.

А в нас на вікні стояла велика шклянка з водою і в їй плавав карасик. Він там жив ще з літа, ми часто перемінjali йому воду і їсти давали.

Петрусь струсив сніжинку до карасика в воду, і її невиднo стало. Се була не аби-яка сніжинка і ось що з нею сталося!

Карасик приплив до неї, ткнув писком (бо в його немає ні рук, ні ніг); він думав, що се може таке, що можна їсти. А вона озвалася:

— Здоров був, карасику!—Вона балакала так тихо, як і риби,—карасик чув, а люди не чують.

— Доброго здоров'я,—одмовив карасик, а ти звідки і почім мене знаєш?

— Хіба ти мене забув, карасику — братіку? Ми-ж з тобою жили, як риба з водою, як брат з сестрою,

товаришували колись, як іще ти в Десні плавав, а я була крапельиною води. Я ніколи тебе не кидала; куди ти плив, то й я за тобою. Я гралася коло твоїх очей, коло твоїх крилець. А як прийшли рибалки і витягли тебе, то я й тоді не покинула тебе. І рибалки се мабуть помітили, бо ти був мокрий, а тож я, будши краплею водиці, пристала до твоєї золотої луски. Я знала, як тобі тяжко без води. А як продали тебе на базарі Оксаниній мамі, вона принесла тебе до сієї хати, і я думала, що тебе, бідного, пектимуть на сковороді. Зосталася я в місці сама, боялася огню, ніколи в йому не була, не люблю його. Якби мені воля, я-б потушила усі огні на світі! І я не хотіла бачити твого сконання. Заплакала я, висохла, стала парою і в квартиру вилетіла з хати, аж до хмари, і з хмарою гуляла по світу.

Карасик був дуже радий, весело ворухив крильцями й промовляв:

— Се добре, се дуже добре! Правду кажуть люди, що гора з горою не зходиться, а приятелі можуть зійтись. Ну розкажи-ж що ти бачила, де бувала.

— О, я багато бачила!—одмовила сніжинка. Знаєш, з хмари, згори видно далеко. Трохи не пів-світа зараз видно. Я бачила, як наша Десна тече поміж розлогими долинами—лугами аж до великого міста Київа і там зливається з великою рікою Дніпром. Бачила, що Дніпро тече далі на Південь, степами, аж до Чорного моря. У Дніпро з обох боків течуть річки, більші й менші... І море я бачила. Таке широке, просторе, по йому котяться хвілі без краю і на хвилях гойдаються кораблі... Пролітала з хмарою по-над

далекими, чужими землями... Падала теплим дощем на землю в тому краї, де ростуть пишні пальми, й знов парою підіймалася до хмари...

— А як же ти сюди попала? — спитав карасик.

— Наша хмара йшла по-над сим краєм, а тут тепер зима, повітре холодне. Я побачила, що лечу над Глібовщиною, над сією хатою; і тебе побачила на вікні, милий брате—карасику, живого в воді. Зраділа я і сніжиною впала додолу. А добрі дітки вкинули мене в воду до тебе, і знов я стала крапельиною водиці. Тепер я знаю, що тебе тут діти люблять, не пектимуть на огні, і ми вже ніколи не розлучимося.

Так вони розмовляли, веселі.

Зима була довга і було їм досить часу перебалакати про всячину, и надто про все, що бачила сніжинка, літаючи по світу.

Як настала весна, діти понесли шклянку з карасиком до річки і пустили його в воду. Його приятелька, крапельина, що була сніжинкою, не розлучалася з ним.

Гр. Коваленко.

Тобариші.

(Байка).

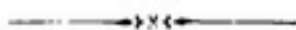
Два чоловіки йшли лісом і стріли ведмедя. Полякалися й почали тікати. Один швиденько зліз на високе дерево, а другий упав на землю й прикинувся мертвим. Ведмідь підійшов до того чоловіка, а він і дух затаїв. Понюхав його ведмідь, думає—мертвий, та й пішов собі. Тоді другий чоловік ізліз із дерева й питає: „Що тобі казав ведмідь на ухо?“—Він сказав мені, що недобрі ті люди, що покидають товариша в лихій пригоді.

Корібка.

Дала мені мати корову
Та на мою бідну голову:
До корови треба рано вставати,
Я-ж маленька, і ще хочу спати.
Виламаю хворостину з тину
Та пожену корову в долину.
Гей, гей, корово до вовка,
Нехай буде спокійна головка!

Нар. пісня.

Вітряк.

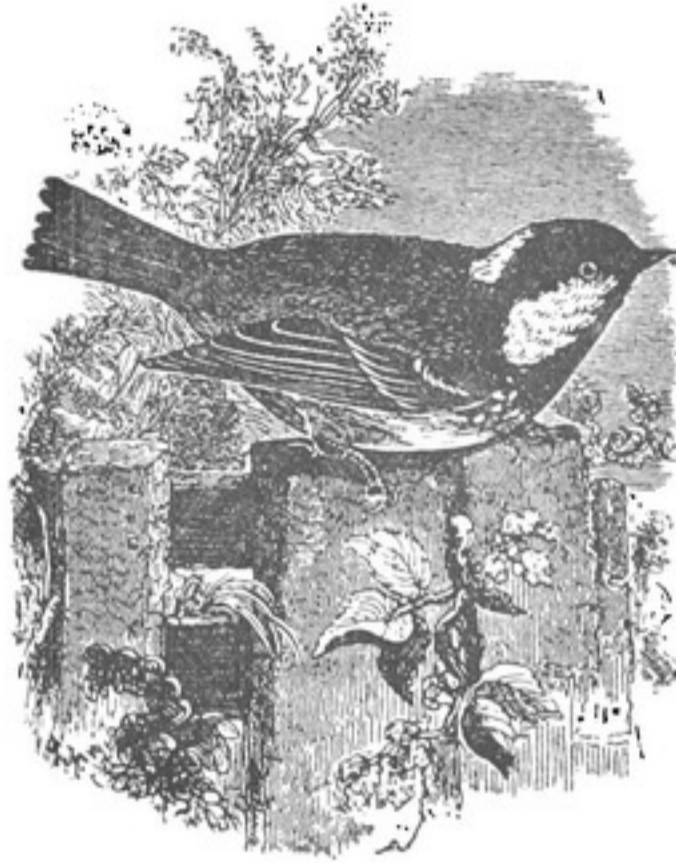
(Байка).

Раз крила в вітряка гуділи й герготали,
 Що все село вони насущним годували;
 А камінь, п'ятірня і колесо... мовчали.

Приказують, що хто мовчить,
 Той двох навчить...

Л. Боровиковський.

Синичка.

Пташки.

Нригріло сонечко, ростали сніги, „розлилися води на три броди, як співається в пісні:

Розлилися води на три броди.

Гей діти—квіти, весна красна

Зілє зелененьке!

У першому броді зозуленька кує.

У другому броді соловей щебеще.

У третьому броді—сопілочка грає...

Ожив садок і ліс, і поле, налетіло багато пташок,—і соловей, і зозуля, й ластівка, й жайворінок, і багато інших. Щебечуть, клопочуться, відшуковують собі їжу, мостять гніздечка.

Зозуленька кує, бо літечко чує.

Соловей щебече,—садки разриває...

Вьються пташки по садках і по лісах, виспівують цілий день, немов та дітвора, що весною на майдані збереться гуляти.

Ще як тільки потроху поростає на полі, вже чуємо наче срібні дзвіночки дзвенять у небі; то жайворінки! Все вище та вище підносяться вони, тріпочучи крильцями й виспівуючи свою милу пісеньку.

І дзвенить піснями пташок поле й гай, у день і в ночі. Як пусто, як сумно булоб на світі без пташок. Світ був-би наче мертвий. Пташки та їх співи—то краса природи, утіха й розвага людям у сумному житті, у тяжкій долі та важкій праці.

Здавалося-б, люди повинні любити та жаліти пташок, а ми часто бачимо, як люди, особливо діти, без жалю руйнують пташині гнізда, деруть яєчка, вбивають або замучують пташенят..

А може од пташок, окрім втіхи, немає ніякої користі? Може ще вони й шкодять?—Се ми зараз побачимо.

Велику шкоду в хазяйстві роблять комахи: жуки—хлібоїди, хрущі, саргана, гусильниці (метеликові), оводи, дрік, що нападає худобу і т. д. Комахи розплоджуються страшенно швидко: кладуть яєчка по 80, по 100 и більше зараз, та ще, буває, й плодяться не один раз на літо. З яєчка не виводиться зразу справжня комашина, а поперед робиться гробачок, гусельниця, така черва, що по-багато їсть рослини,—чи то хліб, чи листе на дереві, чи корінне в землі. Бачили ви, як гусінь обість дерево, що цілий ліс у літню пору стоїть

голий, наче пройшла пожежа!—Далі з черви робиться така «лялька», замотається десь у листе або в свою павутину та й заніміє, аж поки переробиться вже на метелика або жука.

Як заведеться багато отієї погані в садку або в лісі, або й на полі, то людям буває велика шкода, і трудно чоловікові з тими тисячами ворогів—комашок боротися. Та в людей є приятелі й помічники—пташки! Вони знищують велику силу комашок.

Річ у тому, що пташки здебільшого годуються комахами і поїдають їх що-дня тисячі. Ось слухайте.

Зозуля.

Колись один Німець Гомеєр закримітив, що в лісі завелось багато зозуль. Раніш було літає їх там одна або дві, а то стало дуже багато. Став той Німець додивлятися й побачив, що в лісі наплодилася сила гусільниць чорних, мохнатих. Їх не їдять інші птахи, бо гусільниці мають наче колючу шерсть, а зозулі їх їдять охоче. І доти жили зозулі в тому лісі, доки поїли всіх мохнатих гусільниць.

Один пан Водинський записав ось що. У його великому саду одного літа на всьому дереві гусінь поїла усе листє, і сад стояв голий, як зимою. В осени скрізь на дереві було багато клубочків павутини, а в клубочках були тисячі яєчок. Той пан спитувався збирати ті клубочки, щоб винищити їх, потратив на се багато грошей; та сад був великий і трудно було людям позбирати усі комашині кубла.

Зимою у той сад внадилися синиці і стали їсти комашині яєчка. На весну 20 пар синиць звили собі гнізда у тому саду. За літо вони зовсім половили та поїли гусінь і тих метеликов, що з їх гусінь плодиться. Бо синиці ззідають комашок по кілька сот на день. А скільки-ж іще вони переносять їх своїм дітям.

У того-ж таки пана Водинського була теплиця і росли в їй кущі троянди. На трояндах завелося до двох тисяч гусільниць. Водинський пустив у теплицю двох синичок. і вони за один день поїли всіх гусільниць.

Малесенька пташка *кропивянка* їсть за день тисяч з пять дрібних рослинних вошей. Ся пташка на літо два рази виводить пташенят і носить їм їжу разів 500 на день.

З кожної комашки за літо може наплодитися кілька тисяч таких комашок. От тепер і подумайте, скільки комах вигубить одна пара пташок за літо.

Горихвістка їсть за день 600 мух. *Жовтобрюшка* ще більше поїдає комашок та ще виводить за літо 12 або й 16 пташенят і годує їх теж комахами. Хто вб'є пару таких пташок, то дасть расплодитися 5 міліонам усяких шкодливих комах за літо.

Жовна (дятел) лазить по дереву, обдивляється, де поховалися гробаки й жучки під корою виганяє їх, сту-

каючи своїм довгим дзьобом, а тоді и ловить. Вміє доставати ту черву, що точить дерево, й з глибині дерева. Де-хто думає, що жовна псує дерево своїм дзьобом. А справді вона тільки й стукає в таку часть дерева, де вже завелася ота погань, що шкодить деревині.

Шпаки иноді крадуть ягоди по садах, а проте з їх велика користь, бо вони виловлюють на полі жуків—хлібоїдов та иньших комах. Ягоди поки ще поспіють, а шпак тим часом сам годується; дітей годує жучками та всякими комахами. А з саду шпаків можна й виганяти, поки не зберуться ягоди. се не довгий час. В иньших краях люди розуміють, яка то користь з шпаків, і становлять для їх такі гніздища, шпаківні, збиті з дощок, з вічком, на високій жертці. Там шпаки й живуть що-літа, й плодяться.

Може ви бачили, як табун шпаків летить за чередою скоту. Ото вони сідають на худобу, вишукують та їдять усяку погань і нужу у скотячій шерсті, або ловять овадів та мух, що череду кусають.

Про *ластівку*, *соловья*, *синицю*, *посмітюху* та иньших дрібних співучих пташок і згадувати нема чого, бо й так кожне знає, що з їх ніякої шкоди не буває, а користь велика.

Щоб по садах та в лісах заводилися та распложувалися співучі пташки, треба зоставляти там затишні куточки, де густоросло калини, ліщини, глоду або дикої груши, терну. Можна ще накидати в купу хмизу, хамла, колючого гілля, як сад вичищають. У такому місті пташкам буде добре, а кіт, або собака не пролізе. Коти дуже шкодять пташкам!

По таких місцях, де мало лісів, треба виставляти для пташок *роблені гніздища* або дупла, як для бжіл

становлять вуліки. Сі гніздища роблять або з дупло-
ватої колодки, (прибивши денця і проробивши збоку
дірку, вічко) або просто з дощок. Одпилкують рівно чо-
тири дошки (завширшки вершків 4—5, завдовжки
вершків 5 або 8) збивають їх щільно, прикро; наби-
вають зверху кришку, щоб вона трохи ширша була,
ніж гніздище, а знизу денце. Збоку ближше до кришки,

Шпаківня.

роблять дірку, більшу або меньшу. В середину кладуть моху або пір'я. Гніздище привязують до дерева або до жертки й виставляють для пташок.

Кропивянка любить жити близько води, у колючих кущах, або в лозі. Для неї треба покласти гніздище боком, ніби перевернути вулік, а дірку проробити у денці. Кропивянка не любить жити в гурті, треба, щоб її гніздо було одиноке. Гніздище треба покласти низенько, близько землі.

Одуд житиме в більшому гнізді, з чималою діркою, десь у гущавині, аршинів на 3—4 від землі.

Для *шпаків* вішають шпаківні близько осель, або і в гайку, побагато разом, бо вони люблять жити в гурті. Шпаки не бояться, що їх гніздо колишеться на жертці, се їм

байдуже. Інші-ж пташки люблять, щоб гніздо не хиталося, і для того треба гніздівлю міцно привязати (лозою або дротом) до дерева, або до високого кілка.

Жовна (дятел) житиме у такому-ж гнізді, в гаю або в саду, височенько (аршинів 8—9 од землі).

Для синиці гніздище треба з маленькою дірочкою, аби пролазив великий палець руки; а як дірчка буде більша, то заведуться горобці. Кріпко прибити до кілка або прив'язати до дерева, аршинів на 3—4 од землі, і щоб кругом були кущі й дерево. Коло гнізда натикати колючок.

Для сиворакши гніздівлю роблять з дупловатої деревини, з великою діркою.

У таких місцях, де не було роблених гнізд, пташки не одразу звикають до їх. Буває, що на перше літо вони й побояться жити в такому гнізді.

Синиці ночуватимуть зимою у роблених гніздах, а на весну там виведуть діток. У якому гнізді вже раз жили пташки, то й на друге літо не минуть того гнізда. Пташенята, що вивелися у робленому гнізді, як виростуть, то й самі охоче у таких гніздах житимуть. Тільки треба, щоб пташок ніхто не полохав, щоб вони не боялися, звикли.

А як звикнуть і заведуться, й співатимуть у вас у садочку пташки, то яка-ж-то вам буде радість і втіха!

Для синиць.

* *
* *

Пташко, маленька,
 Де твоя ненька?
 — На маківці сиділа,
 Дрібний мачск дзюбала.
 Дзюб, дзюб, дзюбанець,
 Ходи, пташко, у танець.

Нар. пісня.

Веснянка.

Цвітка дрібная
 Молила неньку,
 Весну раненьку:
 „Нене рідная!
 Вволи ми волю,
 Дай мені долю!
 Щоб я зацвіла
 Ввесь луг вкрасила,
 Щоби я була
 Як сонце ясна,
 Як зоря красна;
 Щоби—мь згорнула
 Ввесь світ до себе“!

— „Доню, голубко!
 Жаль мені тебе,
 Гарная любко;
 Бо вихор свисне,
 Мороз потисне,
 Буря загуде,—

Краса змарніє,
Личко зчорніє;
Головоньку склониш,
Листоньки зрониш,
Жаль серцю буде“...

М. Шашневич.

Весняний ранок.

Одного весняного ранку сонце прокинулося і промовило до зірок:

— Годі вам, зірочки зоріти, пора вам відпочити. Прощавайте та вертайтеся знову, як ніч настане.

Тоді сонечко озвалося до пташок та до квіточок:

— Вставайте, прокидайтеся, уже день настав!

— Я співатиму:—промовила пташка.

— Я цвістиму,—озвалася квіточка.

— А я що робитиму?—спитала темна хмара.—Чи не полити землю?

І сонце сказало:

— Співайте пісні, пташки, і веселіть землю, цвітять квітоньки, красуйтеся й розпускайте пахощі. А ти, хмаро, йди геть до якого часу.—

І росцвіли квітоньки, заспівали пташечки; вийшли діти в садок погуляти й зраділи тому весняному ранкові і сонечку, й квіточкам, й пташкам.

Про кобзаря.

сь іде дід—кобзарь з хлопцем—поводатирем. Дід сліпий і через те його водить поводитирь. Закличемо кобзаря до себе, нехай він нам заграє, заспіває. Він знає багато гарних, стародавніх пісень.

Колись, як був іще малим, він осліп. Осліп і не бачив світу божого, сонця ясного, не бачив свого тата, мами, товаришів. Не бачив розкішних садів і гаїв, простору степового, лугів і рік, не бачив блакитного неба і хмар, що по йому ходять.

Тільки чув він милий голос татів і мамин, прислухався до людської розмови; виходив у садок, чув на своєму лиці свіже повітре, чув щебетанне пташок, далекий гомін гаю, і по тому пізнавав, який-то світ широкий та гарний. Прислухався до пісні, що співали десь на селі або в лузі, а часом слухав, як шуміла буря і грімилі громи, переливаючися з одного краю неба до другого. І по тому пізнавав, яке теє небо безмірне, безкрає.

Так при звичаївся він своїм чуткім ухом пізнавати світ, так більшала його чуткість. А як почув він музику, то була йому найбільша відрада і втіха. Ухо стало йому замість ока. Чутке ухо зробило його самого музикою. Раз стрівши якого чоловіка і побалакавши з ним, він потім пізнавав того чоловіка по голосу скрізь, і через довгий час. А своїх близьких він пізнавав кожного і без балачки: він чув, як хто йде, бо хода в людей буває неоднакова, тільки ми се мало помічаємо.

Почувши яку пісню, він тямив її голос відразу.

Підріс хлопець, і стали тато з мамою радитись, що з ним робити. Були вони люди небагаті, самі заробляли по-троху, орючи чужу землю і жнучи чужий хліб. Щож

буде з сліпим, як зостанеться він сам на світі? Програти милостину, старцювати,—се тяжкий і немилий хліб. Не доведи, Господи, нікого старцювати! Нехай краще навчиться якого діла, потрібного людям, і з того житиме. Віддали хлопця в науку до старого кобзаря, такого самого сліпого, що грав на кобзі (бандурі) і співав усякі пісні.

Того старого діда звав хлопець панотцем, помагав йому, чим здужав, а тато платив панотцеві за науку грошима, пшеницею. Трудненько було вчитися грати на кобзі. Струн так багато і сама вона велика й важка. Пальці, поки звикли, боліли од тих твердих, металевих струн. Та він учився пильно і швидко полюбив свою бандуру. Під чуткими його пальцями струни тремтіли й співали, то сумно й поважно, то весело й жартовливо.

Від свого панотця, старого кобзаря, хлопець перечув багато де-чого про старовину, про ті давні часи, як було ще славне військо Запорозьке, що воювало з Турками, Татарами, Ляхами, визволяло невольників, обороняло од ворогів наш край. У ті давні часи кобзарі жили при війську, ходили з Запорозцями в походи, прославляли славні події військові, навчали в піснях молодих козаків добрим звичаям.

Панотець навчив хлопця стародавніх пісень і дум— про турецьку неволю, про давні щасливі й нещасні пригоди народу нашого; про те, що треба шанувати своїх отця й матір, жаліти й обороняти сиріт і вбогих.

Та не все-ж людям навчатися, колись треба погуляти, розважитися, пожартувати, потанцювати. У веселошах людина спочине, набереться нової сили для праці. Аби тільки з веселощів не було якої шкоди людям і собі. Навчився наш молодий кобзарь і веселих пісень: про

чичітку, про комаря, про віду; навчився добре до танців—і козака, й метелиці, й горлиці.

Так і зріс наш кобзарь і почав ходити по людях, грати й співати їм, хто хотів слухати. Багато літ з того часу минуло; багато довелося зазнати йому всячини,—і доброго, й лихого, та лихого, мабуть, більше. Через усякі перешкоди та нещастя все меншало кобзарів; у нашому повіті сей один тільки й зостався.

Аж за останні часи стало більшати таких людей, що знають ціну кобзарям. І почали їх закликати і слухати їхніх стародавніх пісень та дум, записувати те все та в книгах видавати.

Наш кобзар—се сама старовина, се частка давно-минулого життя нашого народу. Послухаймо-ж і ми, що він співає.

А тим часом послухаєм, що казав наш славний Тарас Шевченко про такого кобзаря, в своїй поезії, що зветься „Перебендя“.

„Перебендя—старий, сліпий,
Хто його не знає?
Він усюди вештається
Та на кобзі грає.
А хто грає, того знають
І дякують люди:
Він їм тугу розганяє,
Хоч сам світом нудить.
По-під тинню сіромаха
І днює, й нчує.
Нема йому в світі хати;
Недоля жартує
Над старою головою,
А йому байдуже.
Сяде собі, заспіває:
„Ой не шуми луже“!

Заспіває, та й згадає.
 Що він сиротина;
 Пожуриться, посумує
 Сидячи під тином“.

„Вітер віє, позиває,
 По полю гуляє.
 На могилі кобзарь сидить
 Та на Кобзі грає.
 Кругом його — степ, як море
 Широке синіє;
 За могилою могила,
 А там — тільки мріє.
 Сивий ус, стару чуприну
 Вітер розвіває,
 То приляже та послуха,
 Як кобзарь співає,

Як серце сміється сліпі очи плачуть.
 Послуха, повіє“...

Пісень усі вміють співати, хто краще, хто гірше; а кобзарі вміють ще співати *думи*. У думах і склад зовсім особливий, не такий, як у піснях, і співаються вони не так, і пригравати до їх треба особливим способом. Думи склалися за давніх часів і в їх виспівується про нашу Українську старовину. Як зустрінете коли кобзаря, то попросіть його заспівати думу „про бурю на Чорному морі“, або „про братів Азовських“, „про сестру та брата“ й інших. Тоді тільки визнаєте, яка се особлива народня поезія і чим вона одрізняється од пісні.

Тепер уже мало зосталося кобзарів. За те розумні люди тепер більше розуміють, яку вагу мають кобзарі, шанують і поважають їх, помагають їм, записують од їх думи й пісні, вчаться грати на кобзі.

	Сторінка.
Моїм любим діточкам, Гр. К.	3
Три товариші, нар. пісня .	5
Іду я тихою ходою, Шевченка	6
Кобзарь, Т. Шевченка .	7
Весна, Петренка	8
Мати з сином, народная пісня	—
Березонька, нар. пісня .	11
Драбина, байка	—
Сніжинка і Карасик, казка, Гр. Коваленка	12
Вітряк, байка А. Боровиковського .	15
Товариші, байка	—
Корівка, пісенька	16
Пташки, Гр. Коваленка.	17
Пташка маленька, нар. пісня.	24
Веснянка, М. Шашкевича	—
Весняний ранок	26
Про кобзаря, Гр. К.	27

БІБЛІОТЕКА
Академії Наук
УРСР

Державна Публічна
 БІБЛІОТЕКА УРСР
 ІНВ. 1164763

352 728/233-392

2

Bo 131416

Ціна 20 коп.